

Sok a szegény, pedig a magyar földnél kevés nagyobb biznisz van

Külföldiek és hazai nagybirtokosok vadásznak a tízezermilliárdos vagyont jelentő magyar földre, miközben a hazai szegénység szinte felszámolhatatlannak tűnik. A magyar termeléstechológiai szint elavult, kevés az innováció. A lokalizáció jobb útnak tűnne, de a világ el fog haladni felette akár annak árán is, hogy a földet jobban kizsigerelik. A Magyar Népfőiskolai Társaság idén tartotta ötödik Beszélgetés a diófák alatt nevű találkozóját.

Az idei összejevetelt a Magyar Népfőiskolai Társaság elnökének, Szigeti Tóth Jánosnak mindszentkáljai telkén tartották a Falufejlesztési Társaság támogatásával. A találkozón a szociológus, egyetemi docens házigazda ezúttal Kovách Imre szociológust, az MTA TK Szociológiai Intézetének tudományos tanácsadóját, a Debreceni Egyetem tanárát látta vendégül egy előadás és egy közös beszélgetés erejéig.

Kovách Imre

A szombati rendezvényen a földkérdés került leginkább a középpontba, az elosztástól az állami támogatásokkal való visszaéléseken át a politikai kapcsolatok szükségességéig, de szó volt a paraszti életmód kihalásáról és földek parlagon hagyásáról is. Ezen túl érdekes észrevételeket hallhattunk a hazai szegénységről, aminek kutatásában az **MTA is részt vett** egy négy éven át tartó, szociológiai alapú, integrációt és dezintegrációt vizsgáló munkával.

„Úgy nem lehet ellenzéki politizálást csinálni, ha nem értjük, hogy működik az a rendszer, amin változtatni akarunk”

– hangzott el Kovách Imrétől a megállapítás, amit valamilyeni társadalmi probléma kapcsán értelmezni lehetne. Éppen ezért fontos, hogy aki bármilyen politikai-közéleti tevékenységet akar folytatni, előbb tanulmányozza, pontosan mi is zajlik körülötte.

Kovách Imre szerint a mai társadalom megértéséhez már azt is tisztázni szükséges, hogy mit jelent a vidékisége. Szerinte ugyanis teljesen megváltozott a tartalom, ma már az a vidék, amit a városiak annak tekintenek, a vidék pedig ehhez alkalmazkodva azt teremti elő, amit a városiak igényelnek. A ki-egyensúlyozottság, nyugalom, pihenés és harmónia mind-mind csak egy árnyalata a vidék társadalmi közegének, ugyanakkor politikailag is fontos területről beszélünk, hiszen a lakosság egyharmada vidékinek tekinthető, más értelmezés szerint pedig akár az ország kétharmada is az.

A szociológus nemzetközi összehasonlítások alapján magyarázta, hogyan tűnik el a valamikori domináns parasztság Magyarországról, eltüntetve a mezőgazdaságot, miközben a vidékiek aránya európai hasonlításban még mindig magasabb sok nyugati országénál.

A termőföldek eladása tízezermilliárdos üzlet, így hagyományosan ennek kellene a legfontosabb erőforrásnak lennie.

A hazai szegénység felszámolásának is a termőföldben lehet a megoldása, ám Kovách rámutatott, hogy a legutóbbi, 2016-os statisztika szerint 360 ezer családnak van valamilyen köze a mezőgazdasághoz, de közülük 300 ezer család 5 hektár alatti földdel rendelkezik, amiből nem lehet megélni. A földek eközben a nagybirtokosoknál csoportosulnak, például az összes magyar termőföld egyharmada tömörül a legnagyobb, 1300 gazdaságnál. Mindez azt jelenti, hogy ma már nagyobb a koncentráció, mint a második világháború előtti korszakban.

Kovách Imre úgy látja, az állami földek kiosztása nem igazolta vissza azt a kormányzati elképzelést, ami a „Földet a gazdáknak” szlogen alatt futott, mert egyenlőtlen volt a kiosztás, és a gazdáknak nem jutott annyi föld, mint kellett volna. Finoman, kerülve a pártoskodást úgy fogalmazott, „a föld használata körüli ügyek egyetemlegesen a magyar politikai elit történelmi produktumai.”

Magára hagyott földművesek

A szakértő szerint most hasonló történik, mint 1945-ben, amikor kis területű földeket kaptak az emberek anélkül, hogy tőke vagy eszköztámogatás járt volna a jó munkavégzéshez. Éppen ezért alakult ki az, hogy jó kapcsolatok nélkül már a földeken is nehéz boldogulni, és előtérbe került a politikai koncentráció. A kétezres évektől kiépült, politikailag teljesen átítatódott rendszerben olyan szereplők is megjelentek a mezőgazdaságban, akiknek ahhoz semmi közük nem volt, mindössze a jól kihasználható állami támogatások vonzották őket – jelezte. Emiatt jelentős lett az olyan vállalkozók száma, akik tízmilliók támogatásokat tudtak bezsebelni, valójában érdemi munka nélkül.

A vidék nem önfenntartó, hanem fejlesztési forrásokra szorul, éppen ezért fontos azoknak a mechanizmusoknak az ismerete, amik elosztják ezeket.

Aki szegény, az is marad

Kovách Imre szerint a hazai szegénység bármilyen statisztika vagy fogalom mentén értelmezve is „elviselhetetlen mértékű”, a magyar társadalom több millió tagját érinti. Mint fogalmazott, megengedhetetlenül nagy ez a közeg, és súlyos hiba, hogy nincsenek integrálva a gazdaságba, így pedig megjelenni sem tudnak a társadalompolitikában.

A közmunka havi 53 ezer forintja még mindig több a munkanélküli segélynél, de még ezért is sorba kell állni, hogy hozzájussanak.

Az egyetemi tanár párhuzamot vont a szegények kiszolgáltatottsága és a politikai motivációk között is. Azt mondta, hogy

a szegények az államra és az állami segélyekre szavaznak, nem pedig a Fideszre vagy Orbán Viktorra. Ez pedig egy politikai mestermű.

Mindehhez viszont szükségesek a társadalmi csoportok elmentéi, mert a szegények felemelése máshonnan vonná el a pénzt. Kovách szerint Nyugat-Európában nem is igazán értik, hogy a magyar privatizációs korszak után, ekkora szegénység mellett miért nem jöttek létre erős mozgalmak, vagy akár éhséglázadások, mint a szlovákoknál 2004-ben.

Magyarország viszont más, mert a magyar egy politikailag integrált társadalom, és most azt is nehéz látni, kik válhatnak le a hatalmat. Egy rendszernek ugyanis mindig vannak hasznélvezői, például a vidéki felső-középosztály, de a többségi társadalmat is neutralizálja a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER), ami alól az ellenzéki pártok sem kivételek, szabad működésük valamelyest ellehetetlenült.

Orbán Viktor hatalma most van a csúcson

– mondta, hozzátéve, hogy a kérdés leginkább az, mi történik a hatalom megingásakor, azaz milyen változások jöhetnek. Kovách szerint buta aktivista vagy politikus az, aki nem számol azzal, hogy egy rendszer (jelen esetben a NER) miért működőképes, hiszen aki változtatni akar bármin is, annak előbb értenie kell a működés elvét.

A világ rohan, rohanni kell vele

A találkozón a hallgatók kérdéseket tehetek fel Kovách Imrének és Szigeti Tóth Jánosnak, itt pedig a fókusz visszatért a földkérdésre. Többek között felmerült, hogy a bérbe adott földeket vissza lehet-e még szerezni, vagy egy politikai döntés után hirtelen azé lesz, aki megműveli – az pedig nem a tulajdonos. A szakértők szerint viszont nehezen elképzelhető, hogy a magánemberek közötti szerződéses viszonyt ennyire semmibe vegyék, ez egyelőre túl durva beavatkozásnak tünne, de nyilván semmit nem lehet előre kizárni. Elhangzott az is, hogy 1200 hektár felett ugyan nem lehet támogatásokhoz jutni, de a tulajdonosok szétíratják a földeket, és végül a birtokrendszer ugyanolyan koncentrált lesz, csak jobban néznek ki a statisztikák.

Szigeti Tóth János és Kovách Imre

Nehezebb kérdésnek bizonyult a precíziós gazdálkodás, ami Magyarországon mindössze 40 ezer hektárt érint, jellemzően a munkaerőhiány miatt: nincs elég képzett ember, aki pedig van, azt megfizetni nehéz, de a képzési rendszer sem pótolja még a hiányt. A modern mezőgazdasági technológiák alkalmazásával, ide értve a digitalizációt és robotizációt, nagyobb hozamot lehetne elérni, nyugati példák akadnak is bőven arról, hogy amit itthon még hagyományos módszerekkel végeznek, azt valahol már műholdas automata rendszerekre bízzák.

Felmerült ugyanakkor az is, hogy a precíziós gazdálkodás jobban kizsigereli a földet, romlik az élelmiszerbiztonság, és a helybéli lakosság munka híján a jelenleginél is jobban elszegényedhet.

Dinnyés József zeneszerző közreműködése

Az innovációval szembemenni viszont ritkán sikerül: ha a magyar gazdaság nem tud versenyt futni a technológiával, akkor az egyszerűen átgázol rajtunk, és mindent mások fognak diktálni – hangzott el. Persze ez is egy olyan kérdés, aminek csak akkor van értelme, ha van politikai és gazdasági racionalitása.

Amíg ezek hiányoznak, minden jobbító szándék megáll a fantáziálás kapujában.

Fotók: Harmati András/alfahir.hu

A Magyar Népfőiskolai Társaság beszélgetése „a diófák alatt” 2014 óta zajlik, minden augusztus utolsó szombatján. Ezeken a találkozókön rendszeresen olyan, a közéletet érintő témákat ölelnek fel, melyek az emberek mindennapi életét befolyásolják. A közhasznú társadalmi szervezetként működő népfőiskola célja többek között a felnőttkori kompetenciaképzés, az élethosszig tartó tanulásra való szemléletformálás, vagy akár közéleti és politikai döntésekben való közreműködés.

Harmati András, *Alfahír*/ 2018/26

Kovách Imre: Földek és emberek

Földhasználók és földhasználati módok Magyarországon

A szerző írta a bevezetőben: A földhasználatról és a földtulajdonról elemzést írni nagy kihívás. A források sokasága gyakran ellentmondó adatokat tartalmaz. A sajtó napi rendszerességgel közöl a politikai viták középpontjában is szereplő híreket az állami tulajdonú földek kiárusításáról, az új nagybirtokokról és a vidéki szegénység szívszorogató állapotáról. A földbirtokviszonyok bemutatásának még egy szaktudományos könyvben is morális súlya van. A könyv célja, hogy bemutassa a földhasználat-koncentráció és -polarizáció létrejöttének történetét és következményeit.

A kötet összegző megjegyzését tesszük közzé teljes terjedelemben, a szerző hozzájárulásával.

Összegző megjegyzések

A könyv fejezetei bemutatták, hogy a magyarországi földhasználat más európai államok mezőgazdaságához hasonlítva is a nagymértékű koncentrációval jellemezhető. Az 500 hektáron felüli földek aránya eléri és egyes összetevőit tekintve meg is haladja a második világháború előtti nagybirtokok termőterületen belüli részeseződését. A földhasználat-koncentráció duális szerkezetű. A gazdasági szervezetek művelik a legnagyobb kiterjedésű földeket, de az ezredfordulót követően a közepes és nagyobb egyéni gazdaságok is a földek felvásárlására és bérletek kiterjesztésére törekedtek. A 20. század első felében